

La 19 noiembrie 1972 a intrat în circuitul muzeistic ieșean secția „Înregistrarea și redarea sunetului”, reorganizată și extinsă, unitate muzeală inedită prin tematica și modul său de organizare. Alături de cealaltă secție a muzeului, „Energetica”, deschisă pentru public în martie 1961, aceasta constituie un punct de atracție al *Complexului muzeistic din Iași*, contribuind într-o măsură importantă la formarea gustului tineretului pentru problemele tehnicii, la înțelegerea unor aspecte practice cu ajutorul exponatelor în funcțiune, la formarea unor noțiuni de istoria tehnicii naționale și mondiale.

Primul aparat din colecția care avea să fie prezentată ulterior în acest muzeu a fost achiziționat în anul 1958, prin grija profesorului universitar ing. Ioan Curieviți, pe atunci și șef de secție la Muzeul politehnic din Iași, care a coordonat din partea consiliului științific al muzeului activitatea de achiziții și de organizare a secțiilor amintite. În 1962 se formase deja un nucleu al colecției, din care făceau parte: un *symfonion*, un *fonograf Edison*, un *fonograf Pathé*, un *patefon* și o *orgă Barbarie*. Tot în acel an se cristalizase ideea organizării unei expoziții care să prezinte mijloacele de înregistrare-redare a sunetului în evoluția lor istorică. Animat de această idee, colectivul științific al muzeului a desfășurat o muncă asiduă de depistare și achiziționare a aparatelor de acest gen din țară, folosind toate mijloacele posibile de investigații.

Paralel cu creșterea colecțiilor de energetică și de telecomunicații ale muzeului, s-a creat o colecție de aparate pentru înregistrarea și redarea sunetului care a permis organizarea în 1966 a unei expoziții, proiectată inițial ca temporară, dar cu aspect de expoziție definitivă și care din primele zile s-a bucurat de aprecierile publicului vizitator. Expoziția temporară, devenită ulterior de bază, a fost organizată atunci într-o singură sală (de 13 m × 9 m) la parterul Palatului culturii. În 1970, cu ocazia reorganizării Muzeului de istorie a Moldovei, deoarece sala respectivă se încadra în spațiul necesar acestuia, expoziția a fost mutată într-o sală similară, tot la parterul clădirii, unde se lega mai bine cu circuitul de vizitare a Muzeului politehnic.

Interesul manifestat de vizitatori față de expoziția menționată, aglomerarea mare de exponate, precum și îmbogățirea colecției cu noi originale valoroase sînt motivele care au condus la reorganizarea și extinderea acesteia. În forma nouă, extinsă într-un spațiu triplu, compus din cinci camere, cu o colecție mult îmbogățită, expoziția de bază ciștigă în plus prin noua soluție de proiectare, care permite stabilirea unui circuit logic de vizitare. Lăsînd totodată spațiu suficient pentru vizionarea muzeului de către grupuri mai numeroase de vizitatori, fapt imposibil înainte.

Atît din informațiile oficiale pe care le deținem, cit și din impresiile comunicate de diferiți oaspeți străini care au vizitat expoziția în forma veche sau după extindere, reiese că aceasta se află printre puținele din lume. Este necesar să precizăm că aparatele expuse nu formează o colecție de instrumente muzicale, cum greșit se consideră uneori; ar putea fi denumită mai curînd o colecție de *aparate sau automate muzicale*. După cum se știe, muzee celebre de instrumente muzicale se află în multe orașe ale lumii, însă colecții dezvoltate pe o asemenea tematică se întîlnesc foarte rar și mai ales aparținînd unor particulari (Paris, Praga, Roma, Varșovia).

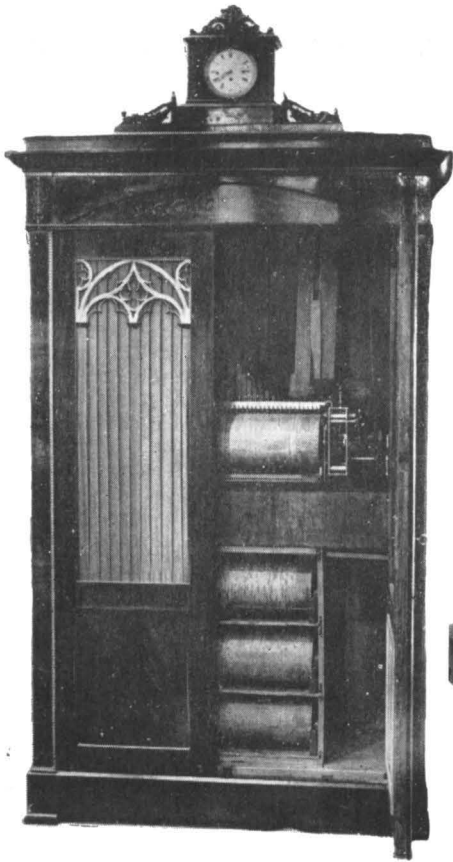
Aparatele expuse aici, adunate de pe tot cuprinsul țării, împletește ingeniozitatea tehnică cu arta de construcție, îmbină cuceririle tehnicii cu muzica și poezia, dînd totodată posibilitatea vizitatorului să parcurgă istoria automatizării aparatelor muzicale cu comandă după program. O mare parte din aceste aparate cuprind în repertoriul lor înregistrări de melodii specifice românești ceea ce dovedește că ele au fost executate la comandă, de către firmele constructoare respective; argument care atestă receptivitatea înaintașilor noștri față de noutățile tehnice ale vremii.

Tematica secției a fost astfel concepută încît să poată fi urmărită cu ușurință și de vizitatorul izolat. Astfel, la începutul fiecărei grupe de aparate care se bazează pe un anumit principiu de funcționare este expus cite un panou cu un text dezvoltat cuprinzînd denumirea aparatelor din grupa respectivă, istoricul lor și cîteva date privind construcția și funcționarea.

În prima sală sînt prezentate predecesoarele automatelor muzicale (*harpa eoliană* și *viola*) și aparatele cu înregistrare pe cilindru cu știfturi al căror prim martor ca vechime este *carilonul*, care datează din secolul al XIV-lea, fiind originar din Franța și Țările de Jos. Carilonul este reprezentat pe un panou, cu ajutorul fotocopiilor, care redau principiul de funcționare și unicul carilon din țara noastră, instalat în turnul Palatului culturii din Iași, în anul 1925.

Din aceeași categorie cu carilonul fac parte elegantele *culii muzicale*, de diferite construcții, fabricate în secolul trecut (primele exemplare din lume s-au construit în sec. al XVIII-lea în Elveția), care impresionează prin diversitatea melodiilor redade, cuprinzînd un repertoriu din cele mai frumoase bucăți muzicale din opere, operete sau cîntece populare românești. *Țambalul mecanic* și *orga Barbarie* urmate de tonomatul secolului trecut — *orchestronul cu tambur cu știfturi* — prezentat în trei variante, fiecare în parte fiind unicat în colecție — întregesc grupa aparatelor cu tambur cu știfturi.

În sala următoare, *aristioanele* care-și trag originea din Franța secolului al XVIII-lea și *symfonioanele* inventate în Germania în secolul trecut, atrag atenția atît prin forma lor de prezentare, cit și prin muzica deosebit de plăcut redată; la acestea înregistrarea este făcută pe discuri din carton sau din metal, perforate.

Urmează în continuare sala *pianelor mecanice* și a *pianolelor*, care datează unele de la sfârșitul secolului trecut, altele de la începutul secolului nostru. Înregistrările pe benzi perforate, redade cu ajutorul pianolelor (inventate în 1897 în S.U.A.) cuprind bucăți dintre cele mai alese din muzica simfonică și de operetă. Diversitatea bucăților muzicale cuprinse în repertoriul acestor aparate poate fi constatăată „pe viu”, consultând gama celor peste 100 benzi perforate expuse, care reprezintă doar un sfert din totalul colecției de acest gen. Grupa aparatelor cu înregistrare pe benzi perforate, se continuă și în sala următoare unde sînt expuse : un *orchestron* cu șase instrumente de percuție (pian, xilofon metalic, xilofon de lemn, tobă mare, tobă mică și triunghi), o *pianolă combinată* (pianola este înglobată în corpul pianinei), ambele acționate electric, diapozitivul orchestronului cu bandă perforată și instrumente de suflat, de la Muzeul Peleş, precum și vitrine cu mostre de înregistrare.

În ultima sală este marcată etapa decisivă din evoluția mijloacelor de înregistrare-redare a sunetului, etapă care pornește de la impresionanta invenție a lui Edison — înregistrarea vorbirii, realizată cu ajutorul *fonografului*, în 1877. Diferitele variante de fonograf (Edison și Pathée), completate de succesoarele acestora — *gramofoanele* și *patefoanele* — vin în contrast direct cu replica lor modernă — *pickupul stereofonic*.

Procedee mai moderne și mai eficiente de înregistrare — redare sonoră — înregistrarea optică (pe film) și magnetică — completează în final gama acestor aparate. Din grafică se poate vedea cum arăta primul magnetofon din lume — *telegrafonul* — inventat de inginerul danez Poulsen, în 1900, electrografonul inginerului român Mănciulescu — o altă variantă de magnetofon mai perfecționat — precum și schemele de principiu privind funcționarea magnetofonului, sau procedeele de înregistrare-redare pe peliculă cinematografică. Alături de panourile de grafică, care explică teoretic procedeele moderne de înregistrare-redare, se pot vedea în stare de funcționare : un aparat de proiecție cinematografică, „T-16”, un magnetofon cu tuburi electronice și altul miniatural, cu tranzistori.

Înregistrarea-redarea sunetului este primul domeniu al tehnicii în care s-a aplicat programarea. Pentru a ilustra acest fapt, la sfârșitul fiecărui capitol este expus cite un panou cu fotocopii care arată prioritatea acestei automatizări în domeniul înregistrării-redării sunetului, precum și analogia de formă care există între înregistrările muzicale și înregistrările diferitelor operații pe care trebuie să le execute anumite mașini-unelte automate.